Skolinspektionen

Varbergs kommun
varbergdirekt@varberg.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av en tillgänglig lärmiljö för alla i ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 4-9 vid Påskbergsskolan 4-9 i Varbergs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Påskbergsskolan 4–9 i Varbergs kommun avseende verksamhetens kvalitet inom en tillgänglig lärmiljö för alla i ämnet idrott och hälsa (se bilaga 1). Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska i vilken utsträckning undervisningen i ämnet idrott och hälsa, i grundskolans årskurs 4–9, är tillgänglig för alla elever.

Kvalitetsgranskningen utgår från två frågeställningar:

- I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
- I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 2). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Skolinspektionen bedömer att Påskbergsskolan 4–9 i Varbergs kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterier inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Skolinspektionen bedömer att Påskbergsskolan 4–9 i Varbergs kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen av Påskbergsskolan 4-9 i Varbergs kommun.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Inom denna frågeställning granskas skolans arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö i idrott och hälsa, där undervisningen utformas så att alla elever ges möjlighet att delta. Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer
- Lärares arbete med lektionsupplägg
- Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen i idrott och hälsa är i hög utsträckning utformad så att alla elever kan delta.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av undervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer

Granskningen visar att det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer och lärare är lyhörda för elevernas perspektiv.

Lärarna främjar en gemenskap både elever emellan och mellan elever och lärare. Av intervjuer med lärare och elever samt Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lärarna arbetar främjande. Vid Skolinspektionens lektionsobservationer ger lärare återkommande kort återkoppling till elever i form av ytterligare instruktion, uppmuntran och motivation. Lärare uppger att undervisningen i början av läsåret och utifrån behov fokuserar på samarbete och att eleverna får öva på att hjälpas åt i olika konstellationer. Under Skolinspektionens lektionsobservationer hjälper eleverna varandra med olika övningar som stretchövningar, hopp och växling vid stafett och lärare ber också elever att visa hela klassen. I intervjuer med lärare och elever framkommer att hur man ska vara mot varandra ingår både som ett inslag i teoretisk undervisning och i praktiken under lektionstid. Till exempel säger samtliga elever att lärare alltid uppmuntrar samspel, reagerar vid nedsättande kommentarer och hjälper

till om elever behöver lösa konflikter. Lärare uppger att i en av årskurserna har de uppmärksammat att det råder ett hårdare klimat, vilket föranlett en förändrad planering med ett ökat fokus på samarbete och respekt mellan eleverna i gruppen. Lärarna uppger att i olika grupper får de arbeta olika mycket för att uppnå ett gott resultat, det är samma regler för alla men lärarna använder inte samma strategier med alla elever eller åldrar. Både lärare och elever uppger att lärare alltid är de som delar in eleverna i par, grupper eller lag och att eleverna över tid får möjligheter att samarbeta med många olika elever. Lärare berättar att de medvetet arbetar med relationellt ledarskap i hela kollegiet. De har arbetat med hur de kan göra för att lära känna eleverna och visa att de bryr sig om dem i syfte att få med sig eleverna och skapa goda relationer. Lärarna talar mycket med eleverna både i undervisningssituationen och utanför, använder elevernas namn och ger återkoppling för att visa eleverna att läraren ser dem och vad de åstadkommit.

Lärare tar reda på vad eleverna tycker om lektionerna för att kunna använda deras idéer när undervisningen planeras. Det framgår av lärarintervjuer att lärare lyssnar på elever och använder sig av deras förslag och synpunkter vid planeringen av undervisningen. Det framgår i intervjuer med lärare och elever att lärarna tar hänsyn till elevernas förslag när de planerar och genomför aktiviteter. Under flera av Skolinspektionens lektionsobservationer finns möjlighet att reflektera tillsammans. På en av lektionerna får varje elev en fråga om dagens lektion och på en annan lektion får eleverna samtala i par om hur de skulle kunna använda erfarenheterna från idag till sin egen lektion längre fram. Elever på mellanstadiet säger i intervju att lärarna skulle kunna dela in eleverna i flera små grupper och ha flera lekar att välja på under en lektion. I intervju med lärare framkommer att gällande avgångsklasserna funderar lärarna tillsammans på hur de ska planera undervisningen så att eleverna även under vårterminen fortsätter att vara aktiva och närvarande. Lärare frågar samtliga elever i en enkät vad de skulle vara intresserade av att göra på lektionerna. Utifrån elevernas synpunkter kan lärarna göra en terminsplanering som ytterligare motiverar elever att delta i undervisningen. Av intervjuer med elever framgår att det är skillnad på vad flickor och pojkar vill göra för aktiviteter. De flesta flickor föredrar exempelvis redskapsgymnastik eller dans och de flesta pojkar vill spela fotboll. Samtidigt uppger eleverna att de upplever att alla elever har samma möjlighet att påverka undervisningen.

Lärares arbete med lektionsupplägg

Granskningen visar att undervisningen är strukturerad, förutsägbar och innehåller aktiviteter på olika nivå. Lärare ger elever stöd och erbjuder alternativ utifrån olika behov så att alla elever kan delta aktivt.

Lärare förmedlar information om lektionens mål, upplägg och innehåll på ett tydligt sätt och undervisningen är strukturerad. Av intervjuer med lärare och elever framgår att skolans idrottslärare har en gemensam planering av och struktur för hur lektionerna genomförs. Lärare håller i början av en lektion en genomgång av de planerade aktiviteterna, den är oftast både muntlig och skriftlig. Lärarna visar och berättar hur varje övning ska genomföras men också hur samarbetet mellan eleverna ska gå till. Elever berättar att de oftast vet i förväg vad de ska göra på lektionen eftersom planeringen ligger på skolans digitala plattform och att lärarna i slutet av lektionerna berättar vad eleverna ska göra nästkommande lektion. I intervjuer med både lärare och elever framkommer att de flesta elever har fasta platser under lärares genomgångar. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer används tid i både början och i slutet av en lektion för att öva på fasta platser då elever och lärare är nya för varandra. Vidare beskriver lärare i intervju att de avsätter tid i början av terminen för samarbetsövningar och för att sätta rutiner tillsammans med eleverna för hur lektionerna kommer att se ut med inledning och avslut. Lärare berättar att de inför uppstarten av ett ämnesområde börjar med ett teoripass och går igenom det nya området och vad eleverna ska öva på. Sedan återkopplar lärarna under kommande lektioner och talar om syfte och mål igen. Under Skolinspektionens lektionsobservationer visar eleverna efter genomgång att de vet vad och hur de ska genomföra aktiviteter och att nära nog samtliga elever snabbt kommer i gång och deltar under lektionen. Lärare ger elever ytterligare stöd genom att röra sig runt bland eleverna för att uppmuntra och försäkra sig om att samtliga elever är aktiva. Det framgår av intervjuer med lärare och elever att lärarna under lektioner med flera olika aktiviteter kan avbryta undervisningen för att ge nya instruktioner inför varje separat moment. Både lärare och elever berättar i intervjuer att övergångar mellan olika aktiviteter är tydliga, lärare kan vissla, ropa eller stänga av musiken. Syftet kan exempelvis vara att öka svårighetsgraden i en aktivitet, eller att anpassa en rörelse för att få ett bättre resultat. Samtliga elever berättar i intervjuer att det går att fråga lärare om det är något som är oklart och att lärare dessutom ställer en allmän fråga, om det är någon som har några funderingar och att det underlättar för elever att ställa frågor.

Undervisningen innehåller aktiviteter med olika svårighetsnivåer så att alla elever får möjlighet att utmanas. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärarna får information om elevernas förutsättningar genom samarbetet i arbetslagen, med mentorer, elevhälsan och eleverna själva. Både lärare och elever uppger att undervisningen innehåller aktiviteter på olika svårighetsnivåer. Lärare uppger att genom att erbjuda flera nivåer kan undervisningen anpassas både till de som behöver extra hjälp och till de som behöver utmanas. I intervjuer med både lärare och elever framkommer att alla elever förväntas delta i undervisningen utifrån sin egen förmåga och

att det innebär att inte alla elever genomför aktiviteterna på samma sätt. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer övar eleverna styrka och läraren utgår ifrån en skriftlig instruktion och demonstrerar de olika övningarna. Vid varje övning förklarar och visar läraren på alternativ och beskriver hur en övning kan bli lättare eller tyngre. Läraren uppmanar också eleverna att känna efter i kroppen för att kunna lägga sig på rätt nivå och planera så att energin ska räcka under hela lektionen.

Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Granskningen visar att lärarna i undervisningen skapar ett klimat där elever vågar utmana sig själva, känna tilltro till sin egen förmåga och få möjligheter att öva och utvecklas i sin egen takt, med fokus på lärandeprocessen snarare än enbart resultat.

Lärare har planerat för att undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utifrån sina förutsättningar uppleva rörelseglädje och utmaningar. I intervju med lärare och av inkommen dokumentation från huvudmannen framgår att lärare gör en läsårsplanering tillsammans där de utgår ifrån förmågor och anpassar aktiviteter utifrån sin kunskap om vad elever behöver för att kunna delta och utveckla hela sin förmåga. Vidare berättar lärarna att de följer eleverna länge, ibland hela vägen från mellanstadiet och genom högstadiet och att den långsiktiga planeringen innehåller återkommande moment. Det framgår av dokument som begärts in från huvudmannen att lärarna planerar undervisningen så att den består av en variation av rörelseaktiviteter, friluftsliv och utevistelse.

Lärare ser alla elever och skapar en lärmiljö där det finns tid och är tryggt att prova och försöka igen. Lärarna berättar att grundstommen i all idrottsundervisning är att öva och pröva. Lärarna skapar flera olika nivåer och det arbetet sker strategiskt och planeras in i alla aktiviteter och områden. Av lärar- och elevintervjuer framgår att lärarna anpassar svårighetsnivån på aktiviteterna så att eleverna inte behöver ha förkunskaper och uppmuntrar elever att öva för att bli skickligare. Eleverna ges möjlighet att prova och försöka igen, exempelvis i racketsport, friidrott och i kondition och styrka. Lärare berättar att undervisningen ofta är uppbyggd på tre lektioner och ger ett exempel ”jag och bollen”. Inom det området finns inga moment där alla står och tittar och övningarna bygger progression. Eleverna berättar att det är progression som är det viktigaste och att vinna inte premieras. Ett exempel på det är kullerbytta med kil, kullerbytta på matta eller kullerbytta på plint. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att eleverna övar inför sina egna lektioner i kondition och styrka. Eleverna uppmanas att arbeta utifrån sina egna förutsättningar. De får också möjlighet att tillsammans fundera på hur övningarna skulle kunna utvecklas vidare.

Undervisningen har fokus på aktiviteter som främjar ansträngning och progression. Av lärar- och elevintervjuer framgår att lärare uppmuntrar eleverna att ta nästa steg och förtydligar vikten av att anstränga sig för att bli bättre på någonting. Lärare berättar att de förklarar för elever att det inte handlar om att göra flest mål utan att utvecklas genom att göra sitt bästa, dela med sig, bidra och samarbeta. Av intervju med lärarna framgår att lärarna vanligtvis inte planerar lektionerna med bollsporter utifrån vanliga föreningsregler. Målet med lektionerna är att eleverna ska premieras för sin ansträngning. Både elever och lärare berättar i intervjuer att lärarna uppmuntrar, är positiva och visar på progressionen i elevens lärande. På en av Skolinspektionens lektionsobservationer är målet med lektionen att alla elever att känna sig riktigt nöjda med sin egen insats. Elever och lärare beskriver i intervjuer att eleverna får möjlighet att göra sitt bästa utifrån sin dagsform med lärarnas stöd och att det ger eleverna modet att våga. Elever säger att lärare alltid lyfter det som gått bra särskilt om eleven gruvat sig inför aktiviteten.

Lärare ger eleverna möjlighet att löpande reflektera över vad de kan, hur de lärt sig och vad de behöver utveckla och ger eleverna återkoppling. Lärare berättar att de ger eleverna återkoppling under lektionerna, både individuellt och i grupp. Det gör lärarna genom ett aktivt ledarskap och små korta kommentarer i stunden. Av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lärare är aktiva och ger uppmuntran och återkoppling löpande, söker upp elever och visar hur de kan förfina sina rörelser för att nå ett bättre resultat. Eleverna i sin tur berättar samtidigt att de bara ibland uppfattar att de reflekterar över sin utveckling, att individuell återkoppling på vad de behöver utveckla ges någon gång, men att lärarna ger beröm både i grupp och individuellt. Av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lärarna ställer reflekterande frågor som hur det gått att genomföra aktiviteten och vad de behöver tänka på till nästa gång.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Inom denna frågeställning granskas rektorns arbete med att skapa förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete
- Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn bedriver i hög utsträckning ett arbete som skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av undervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete

Granskningen visar att rektorn främjar en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa genom att leda ett systematiskt arbete, se till att adekvata åtgärder vidtas och skapar förutsättningar för samarbete mellan lärare och övrig personal.

Rektorn följer upp undervisningens tillgänglighet, identifierar hinder, genomför åtgärder och följer upp resultatet av insatserna. Det framgår av intervjuer med rektorn och lärare att rektorn följer upp undervisningens kvalitet. Det gör rektorn exempelvis genom lektionsobservationer, genom regelbundna elevdialoger, enkäter, medarbetarsamtal och täta uppföljningar av frånvaro. Skolledning och förstelärare genomför elevdialoger och det som framkommer där återkopplas till lärarna som förvaltar och använder det som framkommit i såväl planeringen som i undervisningen. Arbetslag, ämneslag och elevhälsa är på olika sätt delaktiga i att följa upp och analysera olika resultat kopplat till hur tillgänglig lärmiljön är. Rektorn och lärare uppger att inom ämnet idrott och hälsa har lärarna ett samarbete kring planering av undervisningen och arbetet har bidragit till bättre möjligheter att tillgängliggöra undervisningen på flera nivåer. Rektorn uppger till exempel att det bedrivs en differentierad undervisning i ämnet idrott och hälsa samt att det som elev går att välja olika vägar för att nå nya nivåer.

Uppföljningen och analysen av resultat har också lett till generella utvecklingsinsatser på skolan. Syftet är att öka tillgängligheten i lärmiljöerna och utveckla undervisningen i samtliga ämnen. Till exempel har lärarna gjort kollegiala observationer med fokus på relationellt ledarskap i undervisningen för att möta elevers olika behov. Rektorn uppger att lärmiljöer och relationellt ledarskap har varit en del av ett övergripande arbete för hela skolan. Vidare uppger rektorn att elevernas ombyte och deltagande utgör kritiska faktorer. Även i elevdialogerna har omklädningsrummen kommit upp som ett hinder för elevernas deltagande. Skolan arbetar aktivt med detta och rutiner finns för att skapa trygghet kring ombytet. Det finns vid behov möjligheter för elever att ha ett enskilt utrymme för ombyte och en av lärarna i idrott och hälsa har sin rastvärd förlagd i idrottshallen. Dessutom har duschdraperier diskuterats och rektorn uppger att en renovering av omklädningsrummen behövs. Skolan har en tydlig rutin för elevfrånvaro, med lärare, skolledning och elevhälsan. Det har framkommit i uppföljningar att elever med olika former av frånvaro behöver ytterligare och andra åtgärder för att i ökad utsträckning aktivt delta i undervisning i ämnet idrott och hälsa. Lärarna önskar kunna arbeta mer flexibelt, systematiskt och långsiktigt för att nå dessa elever. Rektorn uppger att lärarna både har ett mentorsuppdrag och att skolan genomfört en organisatorisk förändring för att med flexibilitet skapa bättre relationer mellan elever och lärare nu och i förlängningen ett högre deltagande. Ämnet idrott och hälsa har tre lärare på två klasser i årskurs 4–6 på samtliga lektioner och i årskurs 7–9 två av veckans tre lektioner. Rektorn uppger att idrottslärarna har goda förutsättningar att lyckas med sitt uppdrag samt att syftet med förstärkning i idrott och hälsa är att det ska fungera väl, men uppger samtidigt att det nuvarande arbetssättet är en del av en process när mycket annat provats och att lärarna fortfarande utvecklar strategier för att ge eleverna möjlighet att nå målen. Under Skolinspektionens observationer och i intervju med lärarna framgår att det finns elever som tidigare hade ett lågt deltagande i undervisningen men att lärare skapat trygghet och att eleverna nu förväntas kunna nå målen.

Rektorn har skapat en organisation där lärare kan få stöd och samarbeta för att undanröja hinder i lärmiljön. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att lärarna har goda möjligheter att undanröja hinder och samarbeta med andra lärare och elevhälsoteamets professioner för att skapa en tillgänglig lärmiljö för eleverna. Lärarna har avsatt tid för att samarbeta i arbetslag kring exempelvis specifika elever eller elevgrupper. Tid finns också avsatt varje vecka för ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK) där lärare exempelvis utvärderar och utvecklar sina strategier tillsammans. Rektorn uppger vidare att hen läser alla protokoll från dessa möten och kommenterar dem och att varje arbetslag har representanter i skolans utvecklingsgrupp som har till uppgift att utmana lärarna. Rektorn träffar arbetslaget två gånger per termin och för en dialog kring det förebyggande

frånvaroarbetet för att se mönster och eller annan frånvaro. Rektorn och lärare uppger i intervjuer att det finns ett välfungerande samarbete mellan elevhälsan och lärarna som gagnar elevernas lärande. Lärare kan lämna in en ärendeblankett och ärendet kommer upp i ett samtal i elevhälsoteamet (EHT) utifrån det fattar rektorn ett beslut som återkopplas till arbetslaget. Beroende på ärendets karaktär kan en representant från elevhälsan vara med i arbetslaget och till exempel handleda. Extra anpassningar finns dokumenterade och lärarna tar del av dem kontinuerligt. Av intervju med lärare och rektorn framkommer att det finns ett formaliserat arbete kring all frånvaro och kommande studiedag har fokus på elevers närvaro. Alla elevers frånvaro följs upp var fjärde vecka där rektorn träffar arbetslaget och för en dialog kring det förebyggande frånvaroarbetet för att se mönster, vidta adekvata åtgärder och följa upp resultatet.

Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Granskningen visar att rektorn tydliggör en värdegrund som betonar alla elevers lika värde och ser olikheter som en resurs där målsättningen om full tillgänglighet hålls levande och fungerar som vägledning i det dagliga arbetet med ämnet idrott och hälsa.

Rektorn förmedlar en värdegrund som tydliggör att undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska vara tillgänglig för alla elever. Av intervju med rektorn framgår att det övergripande värdegrundsarbetet genomsyrar hela skolan. Rektorn uppger att alla elever kan vara med och att alla elever är välkomna vilket också är vad eleverna ger uttryck för i elevdialogerna på skolan. Vidare uppger rektorn att lärare aktivt utvecklar och söker fler strategier för att nå samtliga elever. Rektorn har förmedlat att lärarna ska använda variationsteorin och utgå ifrån elevernas uppfattningar och erfarenheter vid planeringen av undervisningen samt att det arbetet bedrivs inom ramen för ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK). Lärarna uppger att de arbetar utifrån mål som är relevanta för ämnet idrott och hälsa, men som också gäller övriga skolan. Vidare framkommer att det finns ett förväntansdokument för lärarna som kollegiet går igenom gemensamt i början av terminen. Rektorn har tidigare initierat ett utvecklingsarbete för hela skolan kring differentiering och ett relationellt ledarskap men specificerar nu även arbetet med klassrumsobservationer som utgår ifrån skolans mål, för att följa upp och säkerställa undervisningens kvalitet. Rektorn uppger att lärare har tillgång till relevant kompetensutveckling via till exempel utvecklingsgruppen. Utvecklingsgruppens uppgift är att utmana lärarna samt styra de större projekten på skolan och ämnet idrott och hälsa har en förstelärare i utvecklingsgruppen. Rektorn uppger vidare att kompetensutvecklingen bedrivs både i ÄDK och i arbetslagen och i dialogen om närvaro. Dessutom finns det både forum och en stödstruktur kring mål

och förväntningar på arbetet med tillgänglig lärmiljö men att det ser olika ut beroende på elevgrupp.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

På Skolinspektionens vägnar

X Malin Hennius

Föredragande
Signerat av: Malin Hennius

X Ewa Mölleryd

Beslutsfattare
Signerat av: Ewa Mölleryd

I handläggningen av ärendet har även utredaren Eva Lindgren deltagit.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Påskbergsskolan 4–9 den 9 och 10 september 2026. Besöket genomfördes av utredarna Eva Lindgren och Malin Hennius.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra lektionsobservationer
- Fyra gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Under 2027 planerar Skolinspektionen att publicera en övergripande rapport. I rapporten redovisas de samlade iakttagelserna från den tematiska kvalitetsgranskningen.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska om undervisningen i idrott och hälsa, i grundskolans årkurs 4–9, är tillgänglig för alla elever, utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
2. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterier

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Varje frågeställning bedöms i tre nivåer: i hög utsträckning, i flera delar och i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?

Kvalitetskriterium 1a Relationer

Det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer både elever emellan och mellan elever och lärare, där respektfullhet och gemenskap är framträdande. Det innebär bland annat att läraren är lyhörd för elevernas perspektiv, bekräftar eleverna och exempelvis underlättar interaktioner mellan elever.

Kvalitetskriterium 1b Lektionsupplägg

Undervisningen är strukturerad och förutsägbar. Det innebär bland annat att läraren förmedlar information om lektionens upplägg och innehåll. Undervisningen innehåller olika aktiviteter, uppgifter på olika nivå och läraren ger stöd och erbjuder alternativ utifrån elevernas olika behov så att eleverna kan delta aktivt.

Kvalitetskriterium 1c Förhållningssätt och bemötande

Undervisningen präglas av ett utvecklande klimat så att elever vågar utmana sig själva och kan känna tilltro till sin förmåga. Undervisningen ger eleverna rika möjligheter att öva, pröva och utvecklas i sin egen takt. Undervisningen betonar lärandeprocessen och värderar utveckling högre än enbart resultat.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterium 2a Arbetsprocess

Rektorn leder ett medvetet och systematiskt arbete för att främja en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa. Rektorn ser till att adekvata åtgärder vidtas för att undanröja identifierade hinder för en tillgänglig lärmiljö. Rektorn skapar förutsättningar för att samarbete mellan lärare och övrig personal sker kontinuerligt i syfte att tillgängliggöra undervisningen i idrott och hälsa.

Kvalitetskriterium 2b Grundläggande principer

Rektorn förmedlar en grundläggande princip som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och resurs i ämnet idrott och hälsa. Målsättningen om full tillgänglighet är en levande fråga i skolan och fungerar som vägledning för ämnet idrott och hälsa i det dagliga arbetet.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.[1]

Enligt 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.[2] I förarbetena till bestämmelsen framgår bland annat följande. Sverige har internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna som bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. I första hand ligger ansvaret för att de mänskliga rättigheterna respekteras och tillgodoses på varje stats regering men även de statliga och kommunala förvaltningarna har ett ansvar. Detta innebär att den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Tillägget om de mänskliga rättigheterna som nämns i bestämmelsen betonar detta.[3]

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.[4]

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.[5]

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller

---

[1] 26 kap. 20 § skollagen.
[2] 1 kap. 4 § skollagen.
[3] Prop. 2009/10:165 s 221.
[4] 2 kap. 9 § första stycket skollagen.
[5] 2 kap. 10 § första stycket skollagen.

kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.[6]

Rektorn ansvarar också för att på skolenhetsnivå kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av personal och elever.[7]

Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.[8]

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.[9]

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.[10]

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna, för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på och för att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas. Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.[11]

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön,

---

[6] 3 kap. 2 § första och andra stycket skollagen.
[7] 4 kap. 4 § skollagen.
[8] 4 kap. 9 § första stycket skollagen.
[9] 5 kap. 3 § första stycket skollagen.
[10] 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).
[11] Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22) 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.[12]

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.[13]

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.[14]

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor, i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet, visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.[15]

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för

---

[12] Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet.
[13] Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.
[14] Lgr22, 1 En likvärdig utbildning.
[15] Lgr 22 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter. Läraren ska vidare organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.[16]

Skolans mål är att varje elev genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö. Läraren ska vidare svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad, svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.[17]

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn bland annat det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning. Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver. Att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.[18]

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Eleverna ska genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor i syfte att kunna påverka sin hälsa genom livet. Undervisningen ska vara utformad så att alla elever kontinuerligt kan delta i undervisningens aktiviteter och ge eleverna förutsättningar att kunna

[16] Lgr 22, 2.2 Kunskaper.
[17] Lgr 22, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.
[18] Lgr22, 2.8 Rektors ansvar.

delta i andra rörelseaktiviteter i skolan. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. I undervisningen ska eleverna få möta olika slags aktiviteter i varierande miljöer och sammanhang samt få möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra.[19]

Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. Den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Detta betonas i 1 kap. 4 § skollagen.[20] Sådana förpliktelser finns bland annat i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har ratificerat Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.[21] Enligt artikel 24 måste konventionsstaterna säkerställa att de förverkligar rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning i ett inkluderande utbildningssystem. I den allmänna kommentaren till artikel 24 anges bl. a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Vidare framgår att inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande.[22]

---

[19] Lgr22, 5. Kursplaner, 5.4 Idrott och hälsa. Syfte.
[20] Prop. 2009/10:165 s 221.
[21] Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 2008:26.
[22] Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10. Myndigheten för delaktighet, 2017.